

POSTANOWIENIE

Dnia 6 marca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mariusz Załucki

w sprawie z powództwa P. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością
w W.

przeciwko J. S.

o zapłatę,

na posiedzeniu jawnym 6 marca 2023 r.

w Izbie Cywilnej w Warszawie,

na skutek skargi kasacyjnej strony powodowej

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z 25 marca 2019 r., sygn. akt VII AGa 392/18,

1. stwierdza, że dokonana w dniu 19 sierpnia 2022 r. czynność określona jako postanowienie Sądu Najwyższego jest orzeczeniem nieistniejącym;

2. pozostawia żądanie wyłączenia od rozpoznania sprawy złożone przez SSN Jacka Widło w dniu 7 lipca 2022 r. w aktach sprawy bez żadnych dalszych czynności.

UZASADNIENIE

P. sp. z o.o. w W. wywiodła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 25 marca 2019 r. Wyznaczony do składu Sądu Najwyższego do rozpoznania tej skargi zarządzeniem Prezes Sądu Najwyższego kierującej pracami Izby Cywilnej SSN Jacek Widło zażądał wyłączenia go od orzekania w sprawie. Jako podstawę wskazał art. 51 k.p.c., oraz odpowiednio stosowane art. 48-49 k.p.c., oraz ewentualnie art. 44[1] § 1 k.p.c.

W uzasadnieniu wskazał, iż wniosek złożono z uwagi na treść wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu z 8 listopada 2021, (*Dolińska-Ficek, Ozimek*), z którego – w ocenie tego Sędziego wynika – że orzeczenie wydane przez sąd, w skład którego uczestniczy sędzia powołany na urząd sędziego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r., poz. 3), narusza standard z art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (sądu ustanowionego ustawą). Powoduje to w ocenie wnioskodawcy poważne ryzyko traktowania orzeczenia wydanego w takiej sytuacji jak w warunkach nieważności postępowania. Wskazał on w związku z tym, iż wniosek jest uzasadniony dobrem wymiaru sprawiedliwości, interesem stron i ich prawem do rzetelnego procesu oraz dobrem państwa.

Sąd Najwyższy postanowieniem z 19 sierpnia 2022 r. wyłączył SSN Jacka Widłę od orzekania w niniejszej sprawie.

Następnie zarządzeniem Prezes Sądu Najwyższego kierującej pracami Izby Cywilnej, w związku z w/w postanowieniem Sądu Najwyższego, w miejsce SSN Jacka Widły do składu sądu został wyznaczony SSN Grzegorz Misiurek, który w planie sesji Izby Cywilnej w danym miesiącu pełnił funkcję sędziego rezerwowego.

Powyższe okoliczności stanowiły podstawę wątpliwości Sądu Najwyższego w niniejszej sprawie co do składu, w jakim Sąd winien rozpoznać skargę kasacyjną. Właściwe ukształtowanie składu sądu to bowiem okoliczność, którą sąd musi brać pod uwagę z urzędu w każdym stanie sprawy. Właściwe ukształtowanie składu ma przy tym m.in. znaczenie praworządnościowe, albowiem – w szerszej perspektywie – wpisuje się w konstytucyjnie gwarantowane prawo obywatela do sądu właściwego, w tym także właściwie obsadzonego i bezstronnego (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP). W tym sensie, wniosek o wyłączenie sędziego, uwzględniony z naruszeniem obowiązujących przepisów, mając wymiar zarówno procesowy, jak i ustrojowy, w obu znaczeniach pozostaje instrumentem mogącym ingerować w urzeczywistnienie prawa do sądu.

Tak właśnie należało ocenić postanowienie Sądu Najwyższego uwzględniające wniosek o wyłączenie SSN Jacka Widło. W tym zakresie Sąd Najwyższy podziela w całości argumentację zawartą w postanowieniu Sądu Najwyższego z 18 listopada 2022 r., II CSKP 205/22. Z orzeczenia tego wynika m.in., że niekonstytucyjne, a zatem niedopuszczalne, jest rozpoznanie wniosku o wyłączenie sędziego, który obejmuje zarzuty odnoszące się do okoliczności jego powołania (wyroki Trybunału Konstytucyjnego: z 2 czerwca 2020 r., P 13/19; z 23 lutego 2022 r., P 10/19; z 10 marca 2022 r., K 7/21). Orzeczenia ETPC odwołujące się do okoliczności powołania sędziego w zakresie w jakim nawiązują do oceny dokonanej w niekonstytucyjnym akcie normatywnym, jakim jest wyeliminowana z obrotu prawnego na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 20 kwietnia 2020 r., U 2/20, uchwała z 23 stycznia 2020 r. połączonych składów Izby Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego (BSA I-4110-1/20) w żaden sposób nie zmieniają tego stanu rzeczy.

Uwzględnienie w aktualnym stanie normatywnym w Polsce wniosku opartego na takiej podstawie jak w/w jest wadliwe. Żaden akt stosowania prawa, którego podstawą miałyby być norma wyeliminowana na mocy orzeczenia Trybunału, nie może być wydany, a tym bardziej, w przypadku jego przedłożenia, respektowany w obrocie prawnym. Jak wynika z najnowszego orzecznictwa Sądu Najwyższego, orzeczenie takie, jako ignorujące moc powszechnie wiążącą orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego (art. 190 ust. 1 Konstytucji RP), jest wydane *ultra vires*, będąc jednocześnie rażąco sprzecznym z obowiązującym w Polsce porządkiem prawnym (zob. np. postanowienie SN z 7 grudnia 2022 r., II CSKP 360/22).

Orzeczenie sądu, które zawiera rozstrzygnięcie niemające żadnego uzasadnienia w obowiązującym stanie prawnym, będąc z nim rażąco sprzecznym, nie może wywierać takich skutków prawnych, jakie wywierają prawidłowe rozstrzygnięcia. Takie stanowisko należy wyprowadzić z istoty sądowego wymiaru sprawiedliwości, w ramach którego sądy są obowiązane stosować prawo, a wszelkie decyzje podejmowane w ramach niezawisłego orzekania, muszą pozostawać w zgodzie z Konstytucją i ustawami (art. 178 ust. 1 Konstytucji RP). Dlatego konieczne jest pozbawienie skutków prawnych takich orzeczeń.

Orzeczenie o wyłączeniu sędziego od rozpoznania sprawy jest orzeczeniem niezaskarżalnym. Jediną dostępną drogą na gruncie prawa procesowego cywilnego do pozbawienia go skutków prawnych jest stwierdzenie jego nieistnienia. Z uwagi na wskazaną powyżej wadliwość postanowienia Sądu Najwyższego z 19 sierpnia 2022 r., która nie jest usuwalna w inny sposób, Sąd Najwyższy stwierdził jego nieistnienie. Nieistnienie orzeczenia, w tym z uwagi na jego sprzeczność z art. 190 ust. 1 Konstytucji RP, musi być badane przez sąd w każdym stanie i stadiach sprawy, w której orzeczenie to zostało wydane (por. postanowienie SN z 26 lipca 2016 r., III CZ 25/17).

Jak przyjmuje się ostatnio w orzecznictwie Sądu Najwyższego (np. postanowienie z 7 grudnia 2022 r., III CZ 234/22), w przypadku żądania niepodlegającego rozpoznaniu z uwagi na jego niedopuszczalność niecelowe jest wyznaczenie składu do jego rozpoznania, zaś samo żądanie pozostawia się w aktach bez żadnych dalszych czynności (*per analogiam intra legem* z art. z art. 53¹ § 2 k.p.c. oraz art. 26 § 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym).

Na marginesie Sąd Najwyższy wskazuje także, iż również skład ukształtowany z udziałem SSN Grzegorza Misiurka jako sędziego rezerwowego nie mógłby rozpoznać skargi kasacyjnej w niniejszej sprawie. Do tego Sędziego, jako sygnatariusza oświadczenia 30. sędziów Sądu Najwyższego z 10 października 2022 r. dotyczącego kształtowania składów kolegialnych, w pełni mają bowiem zastosowanie zastrzeżenia wskazane w postanowieniu Sądu Najwyższego z 14 grudnia 2022 r., I CSK 2170/22), a jego udział w rozpoznaniu sprawy rodziłby wątpliwość co do sprzeczności składu Sądu Najwyższego z przepisami prawa (w rozumieniu art. 379 pkt 4 k.p.c.).

Dlatego, na podstawie art. 190 ust. 1 w zw. z art. 2, art. 7 i art. 8 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 398¹⁰ zd. 2 w zw. z art. 53¹ § 2 k.p.c. i art. 26 § 3 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (*per analogiam*), Sąd Najwyższy, orzekł jak w sentencji postanowienia.

